

УДК: 378.1:001.89

Формування науково-дослідницької роботи студентів НФаУ в умовах входження України до європейського освітнього простору

Валентин Черних,

доктор фармацевтичних наук, доктор хімічних наук,
професор, член-кореспондент НАН України, ректор,
Національний фармацевтичний університет України

Система освіти кожної країни є унікальним явищем, пов'язаним із матеріальним і духовним життям суспільства. Ініціаторами реформ у системі освіти виступають зміни, що стосуються загальноцивілізаційних тенденцій, зокрема у виробництві, культурі, поведінці.

Безсумнівно, важливим кроком на шляху входження України до загальноєвропейського простору вищої освіти стала Програма дій щодо реалізації положень Болонської декларації в системі вищої освіти і науки України (затверджена Наказом МОН України № 49 від 23.01.2004 р.). Як відомо, головною метою Програми стало не тільки вжиття заходів для входження національної системи освіти і науки до європейського простору із реалізацією певних вимог, критеріїв і стандартів, а й запровадження навчання

протягом життя, так званого принципу “life-long education”; мотивації щодо залучення студентів до навчання; сприяння привабливості й конкурентоспроможності європейського простору вищої освіти і науки для інших регіонів світу.

У сучасному українському суспільстві вже сформувалася думка про те, що найважливішим напрямом модернізації та реформування освіти є інтеграція України до європейського і світового освітнього простору. У зв'язку з цим Україна опинилася перед необхідністю вирішення цілого комплексу проблем соціального і економічного характеру, пов'язаних із глобалізацією і інтеграцією її до Європейського Союзу.

Цьому процесу сприяє єдність кордонів України з Євросоюзом, історична, культурно-цивілізаційна, територіальна

ідентифікація. Саме тому на сьогодні виникає потреба вивчення процесів європейської інтеграції і перспектив їх розвитку для нашої держави.

У сучасних умовах формування єдиного європейського освітнього простору існує проблема інтеграції систем вищої освіти окремих країн, їх узагальнення та уніфікації стандартів, підходів, вимог та умов підготовки фахівців, з вищою освітою в різних країнах. Прагнення України приєднатися до цього процесу вимагає конкретних кроків, пов'язаних із удосконаленням й запровадженням певних нововведень до системи вітчизняної вищої школи.

Гучасний період розвитку суспільства характеризується змінами, які стосуються усіх сфер життєдіяльності людини. Швидкий темп соціально-економічних перетворень у країні, зміна ціннісних орієнтирів в суспільстві, об'єм інформації, що зростає, і окреслена тенденція до розширення управлінських функцій у професійній діяльності зумовили зміну вимог, які висуває суспільство до системи вищої професійної освіти в питаннях підготовки майбутніх фахівців.

Сьогодні, як ніколи, набувають практичної значущості вміння фахівця адекватно сприймати складні життєві ситуації, адекватно їх оцінювати, швидко адаптуватися до оновлення умов, цілеспрямовано аналізувати та імплементувати інформацію, шукати і доповнювати її, прогнозувати результати діяльності, використовуючи не тільки інтелектуальний, а й творчий потенціал. Особливо це стосується професій, які пов'язані зі спілкуванням з людьми та тих, що стосуються сфери охорони здоров'я. Бо саме здоров'я людини, саме його збереження, покращення якості життя є головною метою сучасної фармації. Досягнення цієї мети неможливе без розробки та впровадження в клінічну практику нових ліків, а це є довгостроковим, наукоємним та копітким процесом.

Сучасний фахівець, випускник НФаУ, повинен володіти необхідною сумою фун-

даментальних, спеціальних знань, користуватися певними навичками творчого рішення практичних завдань та постійним прагненням підвищувати свою кваліфікацію.

Усі ці якості необхідно формувати під час навчання у вищому навчальному закладі. Виховуються вони, в першу чергу, через активне залучення студентів до науково-дослідницької роботи, яка на сучасному етапі набуває суттєвого значення як один із ключових компонентів професійної підготовки.

Поняття «науково-дослідницька робота студентів» ототожнюється з формами залучення студентів до наукової роботи кафедр, виконання навчальних дослідницьких робіт, курсових та дипломних проектів, участі в конференціях, семінарах, конкурсах, виставках регіонального, Всеукраїнського та Міжнародного рівнів.

«Науково-дослідницька діяльність», як правило, визначається на основі філософського і психолого-педагогічного аналізу двох категорій: діяльність і уявлення про логіку та етапи наукового дослідження, що дозволяє сформулювати «робоче» визначення науково-дослідницької діяльності як діяльності, пов'язаної з пошуком відповіді на творче, дослідницьке завдання із заздалегідь невідомим рішенням.

Готовність студентів НФаУ до науково-дослідницької діяльності визначається мотиваційними, орієнтаційними, діяльнісними компонентами та рефлексією.

Мотиваційний компонент характеризується усвідомленням значущості знань про наукову та дослідницьку діяльність, наявністю позитивного мотиву до зайняття, особистісного сенсу, задоволеністю власною науково-дослідницькою діяльністю.

Уявлення про логіку і етапи наукового пізнання, структуру наукового дослідження, етапи науково-дослідницької діяльності, експериментальні основи вивчення фізичних явищ, способи отримання та обробки результатів, характеризує орієнтаційний компонент.

Уміння планувати і реалізовувати власну наукову та дослідницьку діяльність, працювати з літературними джерелами, піддавати аналізу та виділяти головне, вбачати проблему дослідження та формулювати гіпотези, виявляючи протиріччя, здійснювати підбір відповідних засобів для проведення наукового дослідження, висновки, визначається як діяльнісний компонент наукової та дослідницької діяльності.

В свою чергу рефлексія характеризується здатністю до самоаналізу, об'єктивної самооцінки, самокритики, готовністю до виявлення і усунення причин труднощів.

Як відомо, рівень готовності до наукової та дослідницької діяльності перш за все залежить від наявності схильностей та умінь, а також особистості дослідника. Основним показником результативного компонента структури готовності до дослідницької діяльності є організаційні та комунікативні уміння, що реалізуються при плануванні та корекції наукової діяльності.

Усі елементи навчальної, наукової та дослідницької роботи студентів є складним і взаємозв'язаним процесом, ефективність якого визначається системністю підходів до його організації та передбачає таку організацію наукової роботи, при якій усі її компоненти знаходяться у взаємообумовленості, рефлексії, коригуванні результатів, створенні умов, задля досягнення результативності, формування якостей особи майбутнього фахівця та дозволяють йому нестандартно вирішувати професійні завдання, використовуючи уміння володіння інноваційними технологіями та методиками наукової діяльності.

Системний підхід також дозволяє визначити цілі і завдання наукової роботи, створення концепції підготовки майбутніх фахівців до наукової та дослідницької діяльності; окреслення структурних компонентів системи; зазначення характеру взаємозв'язку між ними; визначення рівнів і критеріїв оцінки результативності наукової роботи; вибір форм та методів,

засобів реалізації наміченої програми; прийомів рефлексуючої, діагностуючої і коригуючої діяльності студентів у зоні наукового пошуку.

Не виникає сумніву, що наукова та дослідницька робота є складним компонентом роботи, що включає сукупність мотиваційної сфери студента, забезпечення якої бере на себе педагог, форм і методів наукового пізнання, необхідних для повноцінного дослідницького процесу.

Провідними принципами організації науково-дослідницької роботи в НФаУ як системи є забезпечення єдності наукового і навчального процесів, що надасть можливість підвищення якості підготовки фахівців, посилення зв'язку науки з виробництвом.

Розвитком творчого потенціалу майбутніх спеціалістів виступає саме науково-дослідницька робота, яка забезпечує їх залучення до творчої діяльності з метою пізнання нових суб'єктивних або об'єктивних фактів, застосовуючи теорію наукових досліджень. Саме в дослідницькій діяльності реалізується розвиток творчої сили або творчого потенціалу особистості. У зв'язку з цим творчий потенціал являє собою єдність і взаємозумовленість мотиваційно-особистісного, інтелектуального та змістового, процесуального і діяльнісного компонентів, провідними елементами яких виступають: дослідницькі знання, вміння, пізнавальний інтерес, самостійність, продуктивність.

Орієнтування на розвиток творчого індивідуалістичного потенціалу особистості студента є основним завданням для вищого навчального закладу та повинне втілюватися у створенні відповідного навчального середовища, творчого та розвиваючого характеру, який буде сприяти формуванню, розкриттю і реалізації індивідуальності у роботі студента.

На жаль, сьогодні система підготовки професійно-мотивованого, висококваліфікованого фахівця не орієнтована на розвиток елементів його індивідуалістичного творчого потенціалу як пріоритетної мети.

Сформована на сьогодні практика організації навчальної діяльності орієнтована на знанневу асоціативну навчальну парадигму, на формування “посереднього” фахівця, в той час як основним критерієм готовності спеціаліста до професійної діяльності в умовах сучасності виступає наявність можливостей до індивідуалістичного пошуку для реорганізації виконання професійної діяльності.

Саме тому проблематика розвитку творчої складової потенціалу особистості студента пов’язана з організацією й ефективністю здійснення наукової та дослідницької роботи студентів у вищому навчальному закладі. У сучасних умовах серед подальших напрямів у вивченні даної проблематики є можливість реалізації концепції безперервної освіти.

Література

1. *Князьян, М.О.* Система формування самостійно-дослідницької діяльності майбутніх учителів іноземних мов у процесі ступеневої підготовки : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Ізмаїл. держ. гуманітар. ун-т. — Ізмаїл, 2006. — 391 с.
2. *Нікітіна, Е.Ю.* Застосування технології проблемного навчання з організацією процесу творчості у вищій школі / Е.Ю. Нікітіна // Гуманізація освіти у контекстному підході : матеріали 4-ї все-рос. конф. — Бійськ, 2007. — С. 266–269.
3. *Нікітіна, Е.Ю.* Нові підходи до викладання в вузі / Ю.О. Нікітін, Е.Ю. Нікітіна // Технологіко-економічна освіта у XXI столітті : матеріали 4-ї міжнар. конф. — Бійськ, 2005. — С. 43–45.
4. *Овакімян, О.С.* Вищий заклад освіти як чинник формування науково-дослідної культури студентства // Багаліївські читання в НУА: Прогр. і матеріали V Багаліївських читань, Харків, 5 листоп. 2002 р. / Нар. укр. акад. — Харків, 2002. — Ч.5: Вік XX: реформи в українській вищій школі. — С. 183–186.
5. *Соловей, М.І.* Методологія та технологія науково-педагогічних досліджень : посібник для студентів вищих навчальних закладів / М.І.Соловей, Є.С.Спіцин, В.В.Кудіна. — К. : Ленвіт, 2009. — 192 с.
6. *Туркот, Т.І.* Педагогіка вищої школи : навч. посібник для студентів вищих навч. закладів. — К. : Кондор, 2011. — 628 с.
7. *Уйсімбаєва, Н.В.* Науково-дослідницька діяльність майбутнього фахівця // Наукові записки. — 2010. — № 88. — С. 243–246.
8. *Яковенко, І.М.* Педагогічні умови стимулювання розвитку творчого потенціалу студентів КГПУ // Матеріали наук.-практ. конф. — Петропавловськ-Камчатський : Вид-во КГПУ, 2001. — С. 123–132.
9. *Андреев, Г.И.* Основы научной работы и оформление результатов научной деятельности : учеб. пособие / Г.И. Андреев, С.А. Смирнов, В.А. Тихомиров. — М. : Финансы и статистика, 2004. — 272 с.
10. *Овакімян, О.С.* Механізми формування учбово-исследовательской активности студентов в условиях современного вуза // Молодь в умовах нової соціальної перспективи : Матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. (15–16 трав. 2005 р., Житомир) / Житомир. представництво Відкр. міжнар. ун-ту розв. людини «Україна» та ін. — Житомир, 2005. — С. 13–16.
11. *Овакімян, О.С.* Образование как ценность и жизненная стратегия современной молодежи // Молодь в умовах нової соціальної перспективи : Матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (15–16 трав. 2002 р., Житомир) / Житомир. представництво Відкр. міжнар. ун-ту розв. людини «Україна» та ін. — Житомир, 2002. — С. 56–59.

07.04.2014